

RETTENS DOM (Appelafdelingen)

23. maj 2007*

I sag T-223/06 P,

angående appel af kendelse afsagt af Retten for EU-personalesager (Anden Afdeling) den 13. juli 2006, Eistrup mod Parlamentet (sag F-102/05, Sml.Pers. I-A-1, s. 89, og II-A-1, s. 329), hvorunder der er nedlagt påstand om ophævelse af denne kendelse,

Europa-Parlamentet ved H. von Hertzen og L. Knudsen, som befuldmægtigede,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Ole Eistrup, tjenestemand ved Europa-Parlamentet, Knebel (Danmark), ved advokaterne S. Hjelmborg og M. Honoré,

sagsøger i første instans,

har

* Processprog: dansk.

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET
I FØRSTE INSTANS (Appelafdelingen)

sammensat af præsidenten, B. Vesterdorf, samt dommerne M. Jaeger, J. Pirrung, M. Vilaras og H. Legal,

justitssekretær: E. Coulon,

afsagt følgende

Dom

- 1 Parlamentet har ved nærværende appel, der er iværksat i henhold til artikel 9 i bilaget til Domstolens statut, nedlagt påstand om ophævelse af den kendelse, Retten for EU-personalesager afsagde den 13. juli 2006, Eistrup mod Parlamentet (sag F-102/05, Sml.Pers. I-A-1, s. 89, og II-A-1, s. 329, herefter »den appellerede kendelse«), hvorved Retten for personalesager traf afgørelse om ikke at følge den afvisningspåstand, Parlamentet havde fremsat under anbringende af, at der var sket en tilsidesættelse af artikel 43, stk. 1, første afsnit, i procesreglementet for Retten i Første Instans, der finder tilsvarende anvendelse på Retten for personalesager i medfør af artikel 3, stk. 4, i Rådets afgørelse 2004/752/EF, Euratom af 2. november 2004 om oprettelse af en ret for EU-personalesager (EUT L 333, s. 7), for så vidt som sagsøgerens advokat i første instans i stedet for at forsyne stævningen med en håndskreven underskrift havde påført denne et stempel, der gengav hans underskrift.

Retsforhandlingerne i første instans

- 2 Ole Eistrup anlagde den 20. oktober 2005 sag ved Retten i Første Instans dels med påstand om annullation af Parlamentets afgørelse af 13. december 2004, hvorved Parlamentet fastsatte den erstatning, han skulle have udbetalt for det tab, han havde lidt som følge af forsinket genindtræden i tjenesten efter en periode med tjenestefrihed af personlige årsager, til et efter hans opfattelse utilstrækkeligt beløb, samt om annullation af afgørelsen af 12. juli 2005, hvorved Parlamentet afslog hans klage over afgørelsen af 13. december 2004, dels med påstand om, at Parlamentet tilpligtes at udrede erstatning for den skade, han har lidt.
- 3 Rettens Justitskontor konstaterede, at stævningen var påført et stempel, der gengav Ole Eistrups advokats underskrift, og Justitskontoret opfordrede ved skrivelse af 25. oktober 2005 derfor advokaten til at fremsætte sine bemærkninger til spørgsmålet om, hvorvidt artikel 43, stk. 1, første afsnit, i procesreglementet for Retten i Første Instans var overholdt, idet det her bestemmes, at »[d]et originale eksemplar af ethvert processkrift skal underskrives af partens befuldmægtigede eller advokat«.
- 4 I sin svarskrivelse af 5. november 2005 bekræftede Ole Eistrups advokat, at han var ophavsmand til den underskrift, der var anført på stævningen. Han tilføjede, at denne form for underskrift burde være tilladt, som det er tilfældet i dansk ret.
- 5 Rettens Justitskontor forkyndte herefter stævningen samt en kopi af ovennævnte skrivelse for Parlamentet.
- 6 Ved særskilt processkrift påstod Parlamentet den 15. december 2005 sagen afvist i henhold til artikel 114, stk. 1, i Rettens procesreglement. Sagsøgeren fremsendte sine bemærkninger hertil den 10. april 2006.

- 7 Ved kendelse af 15. december 2005 henviste Retten i henhold til artikel 3, stk. 3, i afgørelse 2004/752 nærværende sag til Retten for personalesager. Stævningen blev registreret på Retten for personalesagers Justitskontor som sag F-102/05.
- 8 Efter opfordring fra Retten for personalesager tilstillede Ole Eistrups advokat den 16. juni 2006 denne ret et eksemplar af stævningen, som han egenhændigt havde underskrevet.
- 9 Det er under disse omstændigheder, at Retten for personalesager ved den appellerede kendelse forkastede Parlamentets afvisningspåstand.

Den appellerede kendelse

- 10 I kendelsen anførte Retten for personalesager først, at Retten i Første Instans i kendelse af 24. februar 2000, FTA m.fl. mod Rådet (sag T-37/98, Sml. II, s. 373, præmis 26, herefter »FTA-kendelsen«), fortolkede artikel 43, stk. 1, første afsnit, i sit procesreglement således, at der kræves en håndskreven underskrift fra sagsøgerens advokat, og Retten for personalesager medgav, at Ole Eistrups advokats anvendelse af et stempel, der gengiver hans underskrift, udgjorde en uregelmæssighed. Dog kunne en sådan uregelmæssighed, der blev konstateret på tidspunktet for stævningens indlevering, efter Retten for personalesagers opfattelse ikke føre til afvisning af sagen, henset til dens konkrete omstændigheder (præmis 22-24 i den appellerede kendelse).
- 11 I denne forbindelse fandt Retten for personalesager som anført i den appellerede kendelses præmis 25, at de redegørelser, som Ole Eistrups advokat havde afgivet i besvarelse af skrivelsen af 25. oktober 2005 fra Rettens Justitskontor, ikke efterlod

nogen tvivl om, at det var denne advokat, der havde underskrevet stævningen. Retten for personalesager henviste herved til Retten i Første Instans' dom af 22. februar 2006, Le Levant 001 m.fl. mod Kommissionen (sag T-34/02, Sml. II, s. 267, præmis 56), der vedrørte en fuldmagt, som repræsentanten for en juridisk person i medfør af procesreglementets artikel 44, stk. 5, litra b), havde givet til en advokat med henblik på indgivelse af en stævning, og hvor denne fuldmagt var blevet underskrevet ved påføring af et stempel.

- 12 Retten for personalesager bemærkede i præmis 26 i den appellerede kendelse, at Rettens Justitskontor efter Ole Eistrups advokats redegørelser dernæst forkyndte stævningen for Parlamentet. I præmis 27 tilføjede Retten for personalesager, at den af Ole Eistrup havde modtaget et eksemplar af stævningen, der var forsynet med hans advokats håndskrevne underskrift.
- 13 Retten for personalesager konstaterede i den appellerede kendelses præmis 28, at Parlamentet ikke havde anført nogen omstændighed, der godtgjorde, at dets ret til kontradiktion ville blive tilsidesat, hvis stævningen blev fremmet til realitetsbehandling, henset til kravene i procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit.
- 14 Retten for personalesager fastslog på dette grundlag, at en afvisning af søgsmålet på grund af manglende overholdelse af en sådan procedureformalitet, som er uden væsentlig retsplejemæssig betydning, henset til sagens konkrete omstændigheder kunne indebære en uforholdsmæssig tilsidesættelse af Ole Eistrups grundlæggende ret til domstolsadgang, særligt når der er tale om første instans (præmis 29 i den appellerede kendelse).
- 15 Den appellerede kendelse blev forkyndt for Parlamentet den 17. juli 2006.

Appellen

Formaliteten

- 16 Ved appelskrift indleveret til Rettens Justitskontor den 23. august 2006 har Parlamentet iværksat nærværende appel.
- 17 Procesreglementets artikel 146 bestemmer, at efter indgivelsen af processkrifterne kan Retten på grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt sagens parter beslutte at træffe afgørelse om appellen, uden at retsforhandlingerne omfatter et mundtligt stadium, medmindre en part fremsætter en anmodning, hvori det begrundes, hvorfor denne part ønsker at få lejlighed til at udtale sig. Anmodningen skal fremsættes inden for en frist af en måned, efter at det er forkyndt for parten, at den skriftlige forhandling er afsluttet.
- 18 I svarskriftet, som Ole Eistrup afgav den 10. november 2006, anmodede hans advokat Retten om at beramme et retsmøde »[h]enset til den afgørende betydning, som nærværende formalitetsspørgsmål har for vores klient og dennes retskrav imod EP«.
- 19 Denne anmodning kan ikke imødekommes, da den dels er fremsat for tidligt henset til procesreglementets artikel 146, dels savner en konkret og specifik angivelse af, hvorfor Ole Eistrup ønsker at få lejlighed til at udtale sig.
- 20 Ved processkrift af 6. december 2006 har Parlamentet i henhold til artikel 143 i procesreglementet anmodet om tilladelse til at afgive replik i sagen. Ved afgørelse af 13. december 2006 blev denne anmodning afvist. Den skriftlige forhandling blev afsluttet samme dag.

- 21 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Appelafdelingen) konstateret, at ingen af parterne har fremsat nogen anmodning om fastsættelse af et retsmøde inden for en frist af en måned, efter at det er forkyndt, at den skriftlige forhandling er afsluttet, og har i henhold til procesreglementets artikel 146 besluttet at træffe afgørelse, uden at retsforhandlingerne omfatter et mundtligt stadium.

Parternes påstande

- 22 Parlamentet har nedlagt følgende påstande:

- Den appellerede kendelse ophæves.

- Retten i Første Instans træffer selv endelig afgørelse i sagen ved at give appellanten medhold i den fremsatte formalitetsindsigelse.

- Sagen afvises.

- Der træffes afgørelse om sagens omkostninger efter gældende bestemmelser.

- 23 Ole Eistrup har nedlagt følgende påstande:

- Principalt, appellen forkastes.

- Subsidiært, kendelsen hjemvises til fornyet behandling ved Retten for EU-personalesager.

- Europa-Parlamentet tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Parternes argumenter

- 24 Parlamentet har til støtte for sin appel fremsat ét anbringende, nemlig at Retten for personalesager har tilsidesat fællesskabsretten. Dette anbringende er opdelt i to led, det ene tilsidesættelse af procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit, det andet tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet.
- 25 Med hensyn til anbringendets første led er det Parlamentets opfattelse, at Retten for personalesager har begået en retlig fejl ved ikke i medfør af procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit, at afvise den sag, der var anlagt af Ole Eistrup, skønt dennes advokat ikke havde forsynet stævningen med en håndskreven underskrift.
- 26 Hvad angår Retten for personalesagers henvisning til dommen i sagen *Le Levant* 001 m.fl. mod Kommissionen har Parlamentet fremhævet, at denne dom vedrørte procesreglementets artikel 44, stk. 5, litra b), og ikke artikel 43, stk. 1, første afsnit. Den manglende overholdelse af artikel 44, stk. 5, litra b), kan imidlertid afhjælpes i henhold til procesreglementets artikel 44, stk. 6, hvorimod der ikke er fastsat bestemmelser om afhjælpning ved tilsidesættelse af artikel 43, stk. 1, første afsnit, vedrørende kravet om, at det originale eksemplar af processkrifter skal underskrives af partens advokat. Den nævnte dom er således efter Parlamentets opfattelse ikke relevant for den foreliggende sag.

- 27 For så vidt som Retten for personalesager i præmis 25 i den appellerede kendelse konstaterede, at »det ganske rigtigt er sagsøgerens advokat, som har underskrevet stævningen«, hvilken konstatering lader formode, at advokaten må anses for underskriver af stævningen, fordi han selv har påsat stemplet med sin underskrift på den originale stævning, er det ifølge Parlamentet et spørgsmål, hvilket formål det har at anvende et stempel i stedet for en håndskreven underskrift på en stævning, hvis man selv er til stede. Under alle omstændigheder er det på nuværende tidspunkt umuligt med sikkerhed at fastslå, at advokaten ved afsendelsen af stævningen reelt vedstod sig dennes indhold.
- 28 Med hensyn til anbringendets andet led har Parlamentet gjort gældende, at Retten for personalesager har tilsidesat retssikkerhedsprincippet ved ikke at overholde procesreglementets formalitetskrav. Der findes nemlig ikke nogen bestemmelse i fællesskabsretten, hvorefter en manglende overholdelse af procesreglementet kun kan påberåbes i tilfælde, hvor retten til kontradiktion tilsidesættes. Kravet om underskrift er på samme måde som overholdelse af procesfrister en formalitetsbetingelse, hvorfor Retten for personalesager ikke kunne henvise til proportionalitetsprincippet og princippet om domstolsadgang med henblik på at undgå en anvendelse af procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit.
- 29 Ole Eistrup har hertil anført, at hverken Rettens procesreglement eller tilhørende tekster præciserer, hvad der skal forstås ved »underskrift«. Endvidere giver hverken FTA-kendelsen eller anden retspraksis nogen entydig definition af begrebet »underskrift« endside »håndskreven underskrift«. Endvidere er det i visse retssystemer, såsom det danske, almindeligt tilladt at bruge stempler på processkrifter. Under alle omstændigheder foreligger der i denne sag en undskyldelig retsvildfarelse, således at stævningen ikke bør afvises.
- 30 I denne forbindelse har Ole Eistrup for det første gjort gældende, at procesreglementets artikel 43, stk. 1, på ingen måde præciserer, at der skulle gælde særlige formkrav til underskriften. Han har tilføjet, at Retten i henhold til sine praktiske anvisninger til parterne (EFT 2002 L 87, s. 48) (punkt I 2) ved fremsendelse pr.

elektronisk post ikke accepterer en »elektronisk fremstillet« faksimile af underskriften, hvorimod disse anvisninger ikke udelukker en manuelt fremstillet faksimile af underskriften. Hvad angår artikel 6, stk. 3, i instruks for justitssekretæren af 3. marts 1994 (EFT L 78, s. 32), som sidst ændret den 5. juni 2002 (EFT L 160, s. 1), hvoraf det fremgår, at justitssekretæren kun accepterer dokumenter, der er forsynet med partens advokats eller befuldmægtigedes »originale« underskrift, er Ole Eistrup af den opfattelse, at denne bestemmelse ikke giver noget klart billede af, hvad der forstås ved »underskrift«, eller »original« underskrift.

- 31 Ifølge Ole Eistrup må der derfor foretages en analyse af den fysiske signaturs funktion. Denne signatur har til formål at sikre autenticiteten, integriteten og uafviseligheden af den tekst, der fremgår af det underskrevne dokument, og navnlig at give modtageren sikkerhed for, at signaturen er afgivet af en specifik person, nemlig signaturindehaveren. Ole Eistrup har på dette grundlag konkluderet, at brugen af stempler i hvert fald i Danmark må anses for at opfylde disse betingelser og derfor må sidestilles med underskrift ved brug af kuglepen eller fyldepen. Også Kontoret for Harmonisering i det Indre Marked (Varemærker og Design) (KHIM) anser brugen af et faksimilestempel for et gyldigt underskriftsmiddel (Rettens dom af 6.9.2006, sag T-6/05, DEF-TEC Defense Technology mod KHIM — Defense Technology (FIRST DEFENSE AEROSOL PEPPER PROJECTOR), Sml. II, s. 2671, præmis 3).
- 32 Hvad angår risikoen for misbrug af et sådant stempel er dette problem i dansk ret løst ved at pålægge udstederen af faksimilestemplet at bevise, at der i et konkret tilfælde foreligger misbrug. Der gælder således en formodning for underskriftens ægthed i forbindelse med anvendelse af stempler. Udstederen af et faksimilestempel bærer med andre ord den risiko, der er forbundet med brug af et stempel. Desuden gælder risikoen for forfalskning af en underskrift ikke kun for brugen af stempler, men også i relation til underskrift med kuglepen.
- 33 I denne sammenhæng har Ole Eistrup fremhævet, at Parlamentet på intet tidspunkt har bestridt, at hans advokat var befuldmægtiget til at repræsentere ham, at advokaten er den rette udsteder af stævningen, eller at det er advokaten, der har påført faksimilestemplet.

- 34 Ole Eistrup har for det andet bestridt Parlamentets argument om, at dommen i sagen *Le Levant* 001 m.fl. mod Kommissionen ikke kan påberåbes, eftersom den vedrørte et processkrift, hvis mangler i modsætning til i nærværende sag kunne afhjælpes i medfør af procesreglementets artikel 44, stk. 6. Ole Eistrup har fremhævet, at Retten i denne dom ikke fandt, at en afhjælpning var nødvendig, men vurderede, at procesreglementets artikel 44, stk. 5, ikke var blevet overtrådt, eftersom den underskrift, klienterne havde påført fuldmagten til advokaten ved hjælp af et stempel, var fuldt ud gyldig. Denne dom er relevant i det foreliggende tilfælde, eftersom det udtrykkeligt fremgår af artikel 7, stk. 3, i instruks for justitssekretæren, at de dokumenter, der i henhold til procesreglementets artikel 44, stk. 5, litra a) og b), skal indleveres, skal omfatte den til advokaten udstedte fuldmagt, som skal være »underskrevet« af den, der på den juridiske persons vegne er beføjet hertil. En sådan fuldmagt skal således opfylde kravet om underskrift for at være gyldig. I dommen i sagen *Le Levant* 001 m.fl. mod Kommissionen accepterede Retten imidlertid brugen af et stempel.
- 35 Hvad angår FTA-kendelsen har Ole Eistrup gjort gældende, at det afgørende spørgsmål i sagen var, om en anden person end sagsøgernes advokat gyldigt kunne underskrive stævningen på dennes vegne, hvorimod sagen ikke vedrørte spørgsmålet om, hvordan en sådan underskrift skal påføres stævningen. Der er således tale om et *obiter dictum*, når Retten fortolkede procesreglementets artikel 43, stk. 1, således, at der i bestemmelsen stilles krav om en »håndskreven underskrift«. Ved at undlade at præcisere, hvad der skal forstås ved »håndskreven underskrift«, tog Retten desuden ikke stilling til, om brugen af et stempel vil kunne anses for et gyldigt underskriftsmiddel.
- 36 Ole Eistrup har for det tredje gjort gældende, at brug af stempel i det mindste i Danmark er at betragte som en fuldgyldig fysisk signatur, der sidestilles med underskrift ved brug af kuglepen. Dette er bl.a. tilfældet, når der indgives procesdokumenter ved de danske domstole.

37 Indstævnte har for det fjerde gjort gældende, at det forhold, at hans advokat har anvendt et stempel, under alle omstændigheder må anses for en undskyldelig retsvildfarelse. I denne forbindelse har han anført,

- at hverken begrebet »underskrift« eller begrebet »original« underskrift er klart defineret i fællesskabsretten

- at praktiske anvisninger til parterne alene udelukker brugen af elektronisk faksimile

- at retspraksis fra Fællesskabets retsinstanser tyder på, at procesdokumenter kan undertegnes ved hjælp af et stempel, når der ikke er nogen tvivl om, at ophavsmanden vedstår sig indholdet og er i besiddelse af en gyldig procesfuldmagt

- at der i den foreliggende sag ikke har været tvivl om identiteten af ophavsmanden til stævningen

- at brugen af et stempel, der gengiver en underskrift, er tilladt i Danmark

- at det ville være yderst indgribende at afvise stævningen.

Retten bemærkninger

- 38 Med sin appel har Parlamentet gjort gældende, at Retten for personalesager har begået en retlig fejl ved anvendelsen af procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit, således som bestemmelsen er fortolket ud fra retssikkerhedsprincippet.
- 39 Efter den nævnte procesbestemmelse skal »[d]et originale eksemplar af ethvert processkrift [...] underskrives af [den berørte] part[s] befuldmægtigede eller advokat«.
- 40 Denne bestemmelse skal forstås som et krav om, at det originale eksemplar af stævningen skal være forsynet med den håndskrevne underskrift fra den advokat, som sagsøger har befuldmægtiget til at repræsentere sig (FTA-kendelsen, præmis 23, 26 og 27). Det er denne fortolkning, der er optaget i instruks for justitssekretæren, der i artikel 6, stk. 3, pålægger denne kun at acceptere dokumenter, som er forsynet med »partens advokats eller befuldmægtigedes originale underskrift«.
- 41 Det er således med rette, at Retten for personalesager i den appellerede kendelses præmis 24 og 25 fastslog, at Ole Eistrups advokats anvendelse af et stempel, der gengiver hans underskrift, udgjorde en uregelmæssighed på tidspunktet for stævningens indlevering, eftersom den underskrift, der var påført ved hjælp af dette stempel, ikke udgør en underskrift, der er direkte påført, hvilket er et krav efter procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit. Selv om det omhandlede stempel gengav udformningen af advokatens underskrift, var der ikke desto mindre tale om en indirekte måde at skrive under på, og stævningen var ikke påført advokatens originale underskrift.
- 42 Der er ingen af Ole Eistrups argumenter, der kan svække denne konklusion.

- 43 For det første er det uden betydning, når Ole Eistrup henviser til dommen i sagen Le Levant 001 m.fl. mod Kommissionen og anfører, at denne dom også er relevant i det foreliggende tilfælde, fordi Retten ved at acceptere en faksimileunderskrift, der var påført en fuldmagt udstedt til en advokat med henblik på at indgive stævning i henhold til procesreglementets artikel 44, stk. 5, litra b), har defineret begrebet »underskrift« i artikel 7, stk. 3, i instruks for justitssekretæren (jf. præmis 34 ovenfor).
- 44 I denne forbindelse skal blot bemærkes, at procesreglementets artikel 44, stk. 5, litra b), udelukkende stiller krav om »bevis for, at advokatens fuldmagt er behørigt udstedt af den, der på den juridiske persons vegne er beføjet hertil«. Et sådant bevis skal ikke nødvendigvis bestå i et dokument, hvorpå mandantens håndskrevne underskrift er påført. Selv om det er korrekt, at artikel 7, stk. 3, i instruks for justitssekretæren stiller krav om, at »den til advokaten udstedte fuldmagt [...] skal være underskrevet af den, der på den juridiske persons vegne er beføjet hertil«, kan denne bestemmelse ikke fortolkes som om, den har ændret procesreglementets artikel 44, stk. 5, litra b) — der i øvrigt ikke kan ændres ved instruks for justitssekretæren — men skal snarere forstås som en henvisning til den sædvanlige udformning af en sådan fuldmagt uden af denne grund at udelukke andre muligheder for at bevise, at fuldmagten er behørigt udstedt. Derimod gør affattelsen af artikel 43, stk. 1, første afsnit, det ikke muligt at godtage en stævning, der ikke er underskrevet, selv hvis der føres bevis for, at den er blevet godkendt på anden vis end ved, at advokaten, eller den befuldmægtigede i hvis navn, den er indgivet, har påført stævningen en håndskreven underskrift.
- 45 For det andet er det også uden betydning, henset til det ufravigelige formkrav, der er opstillet i procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit, at der henvises til FIRST DEFENSE AEROSOL PEPPER PROJECTOR-dommen, der vedrører en intern beslutning i KHIM om at tillade, at de ansvarlige ansatte ved KHIM anvender faksimile af deres underskrift, når de udfærdiger en afgørelse eller en meddelelse. Det er generelt uden relevans, at brug af telefax, telex, telegram eller e-mail er tilladt inden for områder, der ikke er underlagt strengere formkrav, såsom meddelelser vedrørende EF-varemærker (regel 55 og 79-82 i Kommissionens forordning (EF)

nr. 2868/95 af 13.12.1995 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 40/94 om EF-varemærker (EFT L 303, s. 1)).

- 46 For det tredje gælder det samme for argumentet om, at det af punkt I 2 i praktiske anvisninger til parterne modsætningsvis fremgår, at Retten ved fremsendelse pr. elektronisk post accepterer manuelt fremstillede faksimiler af underskriften (jf. præmis 30 ovenfor). Denne anvisning vedrører nemlig kun anvendelse af de tekniske kommunikationsmidler, der er anført som sådanne i procesreglementets artikel 43, stk. 6. Anvisningen er følgelig uden relevans for fortolkningen af artikel 43, stk. 1, første afsnit.
- 47 Retten for personalesager fastslog imidlertid, at Ole Eistrups advokats manglende overholdelse af procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit, henset til sagens konkrete omstændigheder ikke kunne føre til afvisning af sagen. Retten for personalesager fandt således, at kravet om en håndskreven underskrift kan tilsidesættes, såfremt omstændighederne i den konkrete sag tilsiger det.
- 48 I denne forbindelse bemærkes, at det forhold, at stævningen ikke er påført en håndskreven underskrift af den advokat, som har beføjelse hertil, ikke er omfattet af de formmangler, som kan afhjælpes efter artikel 21, stk. 2, i Domstolens statut, efter artikel 44, stk. 6, i Rettens procesreglement og efter artikel 6, stk. 1, 4 og 5, i instruks for justitssekretæren ved Retten.
- 49 Selv om procesreglementets artikel 43, stk. 6, efter de ændringer af reglementet, der blev gennemført den 6. december 2000 (EFT L 322, s. 4), tillader brug af telefax og e-mail, er gyldigheden af en meddelelse, der er foretaget ved hjælp af disse elektroniske kommunikationsmidler, dog underlagt betingelsen om, at »det underskrevne

originaleksemplar« af det pågældende processkrift indleveres til Rettens Justitskontor senest ti dage senere. Selv om artikel 43, stk. 7, efter de ændringer af reglementet, der blev gennemført den 12. oktober 2005 (EUT L 298, s. 1), i øvrigt bestemmer, at Retten ved beslutning, der offentliggøres i *Den Europæiske Unions Tidende*, kan fastsætte de betingelser, hvorunder et processkrift, som er fremsendt elektronisk til Justitskontoret, »anses for at være originaleksemplaret« af dette processkrift, må det konstateres, at Retten endnu ikke har truffet en sådan beslutning.

- 50 Heraf følger, at efter den gældende udformning af de processuelle bestemmelser, der finder anvendelse ved Fællesskabets retsinstanser, er den underskrift, som advokaten egenhændigt har påført det originale eksemplar af stævningen, den eneste måde, hvorpå det kan sikres, at ansvaret for udfærdigelsen og indholdet af dette processkrift påhviler en person, som er beføjet til at repræsentere sagsøgeren for Fællesskabets retsinstanser (jf. i denne retning FTA-kendelsen, præmis 25 og 26).
- 51 Kravet om en håndskreven underskrift i procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit, har således ud fra retssikkerhedsmæssige betragtninger til formål at sikre stævningens autenticitet og at udelukke risikoen for, at underskriften i virkeligheden ikke hidrører fra den person, der har beføjelse til at skrive under. Dette krav må herefter anses for at udgøre en væsentlig formforskrift, der må anvendes strengt, med den virkning, at manglende overholdelse medfører, at sagen må afvises.
- 52 Hvad angår det forhold, at stævningen påføres et stempel, der gengiver den af sagsøger befuldmægtigede advokats underskrift, må det konstateres, at denne indirekte og mekaniske måde at »skrive under« på ikke i sig selv gør det muligt at fastslå, at det nødvendigvis er advokaten selv, der har underskrevet det omtvistede processkrift.
- 53 Hvad angår den omstændighed, at Retten for personalesager i præmis 25 i den appellerede kendelse konstaterede, at Ole Eistrups redegørelser ikke efterlod nogen tvivl om, at det var den pågældende advokat, der havde underskrevet stævningen,

bemærkes, at en væsentlig mangel ved en stævning på tidspunktet for dennes indlevering ikke kan afhjælpes ved en simpel efterfølgende erklæring, der er adskilt fra selve processkriftet, idet den manglende håndskrevne underskrift ikke hører til de formmangler, som kan afhjælpes under sagen (jf. præmis 48 ovenfor). En sådan erklæring er i øvrigt heller ikke i sig selv tilstrækkelig til at legitimere e-mails eller telefaxer, når disse ikke efterfølges af »det underskrevne originaleksemplar«.

54 Det skal tilføjes, at selv om Ole Eistrup har bekræftet, at hans advokat personligt havde underskrevet stævningen ved hjælp af et stempel, som gengav dennes underskrift (præmis 20 i den appellerede kendelse), må det blot konstateres, at den måde, hvorpå stævningen er underskrevet, helt og holdent henhører under den interne arbejdsgang i den omhandlede advokats praksis og normalt ikke er tilgængelig for kontrol fra hverken modparten eller rettens side. Der er således ikke tale om en omstændighed, der objektivt og uden nogen tvivl gør det muligt at sikre, at ansvaret for udfærdigelsen og indholdet af stævningen påhvilede Ole Eistrups advokat.

55 Denne konklusion er ikke i modstrid med Domstolens dom af 18. januar 2007, PKK og KNK mod Rådet (sag C-229/05 P, Sml. I, s. 439, præmis 114-119). I denne dom, hvor Domstolen skulle træffe afgørelse om gyldigheden af nogle erklæringer, som advokaten for en af sagsøgerne havde fremlagt med henblik på at legitimere den fuldmagt, som denne sagsøger havde givet ham, fastslog Domstolen, at disse erklæringer, som var afgivet af et medlem af advokatstanden i en af medlemsstaterne, der i denne egenskab var undergivet en fagetisk kodeks, under de i den konkrete sag foreliggende omstændigheder udgjorde et tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at sagsøgeren var beføjet til at give advokater fuldmagt. Det særlige ved denne sag var imidlertid, at sagsøgeren var en organisation, der ikke havde nogen retsevne, hvilket fik Domstolen til at fremhæve, at hverken bestemmelserne i Domstolens statut, i Domstolens procesreglement eller i Rettens procesreglement var blevet udformet med sagsanlæg fra en sådan organisation for øje. Ifølge Domstolen var det i dette undtagelsestilfælde hensigtsmæssigt at undgå overdreven formalisme og følgelig at tillade den sagsøgende organisation ved hjælp af ethvert bevismiddel at godtgøre, at den var beføjet til at give advokater fuldmagt.

- 56 I den foreliggende sag foreligger der imidlertid ikke et sådant undtagelsestilfælde, idet kravet om en håndskreven underskrift som en væsentlig formforskrift (jf. præmis 51 ovenfor) netop er fastsat i artikel 43, stk. 1, første afsnit, i Rettens procesreglement, således som denne bestemmelse er blevet fortolket ved ovennævnte retspraksis.
- 57 Denne konstatering afkræftes heller ikke af Rettens dom af 13. januar 2004, Thermenhotel Stoiser Franz m.fl. mod Kommissionen (sag T-158/99, Sml. II, s. 1, præmis 42-45), eftersom stævningen i den sag, der gav anledning til denne dom, rent faktisk var påført sagsøgerens advokats håndskrevne underskrift, og Retten kunne efterprøve ægtheden af denne underskrift ved at sammenligne den med andre underskrifter fra samme advokat, dvs. på grundlag af objektive omstændigheder og ikke på grundlag af en efterfølgende erklæring, der var adskilt fra de omhandlede skrivelser.
- 58 Henset til ovenstående kan spørgsmålet om den manglende håndskrevne underskrift heller ikke anses for at være blevet bragt i orden ved, at Ole Eistrups stævning var blevet forkyndt for sagsøgte i første instans, og at Retten for personalesager fra Ole Eistrup havde modtaget et eksemplar af stævningen, der var forsynet med hans advokats håndskrevne underskrift (præmis 27 i den appellerede kendelse). Den omstændighed, at en stævning forkyndes for modparten, medfører i sig selv helt åbenbart ikke, at sagen kan antages til realitetsbehandling. Hvad angår Ole Eistrups fremlæggelse af en ny stævning skal det blot bemærkes, at denne stævning først blev indleveret til Retten for personalesager den 16. juni 2006. Som Parlamentet med rette har anført, fandt dette sted, efter søgsmålsfristen var udløbet.
- 59 Det skal endelig bemærkes, at Retten for personalesager fandt, at Parlamentet ikke havde godtgjort, at dets ret til kontradiktion ville blive tilsidesat, såfremt stævningen blev fremmet til realitetsbehandling, hvorimod en afvisning af søgsmålet på grund af manglende overholdelse af en procedureformalitet, som er uden væsentlig

retsplejemæssig betydning, ville indebære en uforholdsmæssig tilsidesættelse af den grundlæggende ret til domstolsadgang (den appellerede kendelses præmis 28 og 29). I denne forbindelse skal det fremhæves, at kravet i procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit, udgør en væsentlig formforskrift (jf. præmis 51 ovenfor). Tilsidesættelse af en væsentlig formforskrift medfører, at sagen må afvises (jf. i denne retning Rettens kendelse af 8.2.1993, sag T-101/92, Stagakis mod Parlamentet, Sml. II, s. 63, præmis 8), uden at det er nødvendigt at undersøge virkningen af en sådan tilsidesættelse og navnlig at efterprøve, om den manglende håndskrevne underskrift på stævningen har forvoldt modparten skade (jf. i denne retning Domstolens dom af 6.4.2000, sag C-286/95 P, Kommissionen mod ICI, Sml. I, s. 2341, præmis 42 og 52).

- 60 Det følger heraf, at den omstændighed, at en stævning påføres et stempel, der gengiver den af sagsøger befuldmægtigede advokats underskrift, medfører, at sagen må afvises, uanset om der foreligger omstændigheder som dem, der blev taget hensyn til i den appellerede kendelse.
- 61 Det følger af det foregående, at Retten for personalesager har begået en retlig fejl ved at fastslå, at den konstaterede proceduremæssige uregelmæssighed henset til sagens konkrete omstændigheder ikke kunne føre til afvisning af sagen.
- 62 Det skal imidlertid bemærkes, at hvis præmisserne i en afgørelse, der er truffet i første instans, indeholder en tilsidesættelse af fællesskabsretten, men konklusionen er berettiget af andre retlige grunde, må appellen forkastes (Domstolens dom af 9.6.1992, sag C-30/91 P, Lestelle mod Kommissionen, Sml. I, s. 3755, præmis 28, jf. ligeledes i denne retning Domstolens dom af 12.11.1996, sag C-294/95 P, Ojha mod Kommissionen, Sml. I, s. 5863, præmis 52).

- 63 Ole Eistrup har i den foreliggende sag gjort gældende, at den vildfarelse, der måtte foreligge, er af undskyldelig karakter.
- 64 I denne forbindelse bemærkes, at en undskyldelig vildfarelse ikke kan medføre, at en stævning, der er behæftet med en mangel i form af manglende håndskreven underskrift, kan antages til realitetsbehandling, men den kan hindre, at søgsmålsfristen begynder at løbe i forhold til den pågældende, således at det behørigt underskrevne eksemplar af stævningen, der blev indleveret til Justitskontoret ved Retten for personalesager den 16. juni 2006, ikke anses for at være indleveret for sent.
- 65 Det er imidlertid tilstrækkeligt at konstatere, at Ole Eistrup hverken har redegjort for nogen usædvanlig omstændighed, der kunne have hindret hans advokat i at påføre stævningen sin håndskrevne underskrift, eller har godtgjort, at hans advokat ved at anvende et underskriftsstempel har udvist den agtpågivenhed, der kan kræves af en normalt påpasselig person (jf. i denne retning Rettens dom af 16.3.1993, forenede sager T-33/89 og T-74/89, Blackman mod Parlamentet, Sml. II, s. 249, præmis 34, og Rettens kendelse af 9.7.1997, sag T-63/96, Fichtner mod Kommissionen, Sml.Pers. I-A, s. 189, og II, s. 563, præmis 25). En gennemgang af de relevante tekster, bl.a. af artikel 6, stk. 3, i instruks for justitssekretæren og af FTA-kendelsen, burde imidlertid have fået en agtpågivende og kyndig advokat til at underskrive stævningen i hånden.
- 66 Det følger heraf, at begrebet undskyldelig vildfarelse ikke med føje kan påberåbes i denne sag.
- 67 Den appellerede kendelse skal derfor ophæves.

Formalitetssindsigelsen

- 68 I medfør af artikel 13, stk. 1, i bilaget til statuten for Domstolen kan Retten, såfremt der gives appellanten medhold, og Retten for personalesagers afgørelse ophæves, selv træffe afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse. Dette er tilfældet i den foreliggende sag.
- 69 Det følger af nærværende doms præmis 38-67, at den formalitetssindsigelse, Parlamentet har fremsat for Retten for personalesager, skal tages til følge. Ole Eistrups søgsmål skal derfor afvises.

Sagens omkostninger

- 70 Ifølge procesreglementets artikel 148, stk. 1, træffer Retten selv afgørelse om sagens omkostninger, såfremt der gives appellanten medhold, og Retten selv afgør sagen.
- 71 Efter samme procesreglements artikel 87, stk. 2, første afsnit, som i henhold til artikel 144 finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom.

72 Ifølge procesreglementets artikel 88, som finder anvendelse i appelsager iværksat af institutionerne i medfør af samme procesreglements artikel 144 og artikel 148, stk. 2, bærer institutionerne imidlertid principielt selv deres egne omkostninger i tvister mellem Fællesskaberne og deres ansatte.

73 Under disse omstændigheder bærer hver part sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Appelafdelingen)

- 1) **Retten for EU-personalesagers kendelse af 13. juli 2006, Eistrup mod Parlamentet (sag F-102/05, Sml.Pers. I-A-1, s. 89, og II-A-1, s. 329), ophæves.**

- 2) **Den af Ole Eistrup ved Retten for EU-personalesager anlagte sag F-102/05 afvises.**

- 3) Hver part bærer sine egne omkostninger såvel i sagen ved første instans som i appelsagen.**

Vesterdorf

Jaeger

Pirrung

Vilaras

Legal

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 23. maj 2007.

E. Coulon

Justitssekretær

B. Vesterdorf

Præsident